

SUDSKA PRAKSA

Marijana Konforta, mag. iur.*

Presuda Velikog vijeća Europskog suda za ljudska prava od 25. svibnja 2019. u predmetu *Ilgar Mammadov protiv Azerbajdžana*, zahtjev br. 15172/13, u postupku na temelju članka 46. stavka 4. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Izvršenje presude Europskog suda za ljudska prava

Odgovarajući na pitanje koje mu je uputio Odbor ministara, Sud zaključuje da je Azerbajdžan propustio ispuniti svoju obvezu na temelju članka 46. stavka 1. Konvencije da se podvrgne presudi *Ilgar Mammadov protiv Azerbajdžana od 22. svibnja 2014.*

Pozadina presude Europskog suda za ljudska prava od 29. svibnja 2019. i činjenično stanje

U siječnju 2013. izbili su nemiri u gradu Ismayiliju u Azerbajdžanu. Podnositelj *Ilgar Mammadov* azerbajdžanski je političar i aktivist, komentator političkih zbivanja u Azerbajdžanu i član više političkih organizacija, koji se namjeravao kandidirati na predsjedničkim izborima 2013.¹ Odmah nakon početka nemira otputovao je u Ismayili te je na svojem internetskom blogu opisao vlastito viđenje nemira, doveo u pitanje službenu verziju događaja te kritizirao azerbajdžanske vlasti.² Nakon toga 4. veljače 2013. optužen je za kaznena djela organiziranja i aktivnog sudjelovanja u aktivnostima koje su prouzročile kršenje javnog reda te otpora ili nasilja prema javnim dužnosnicima.³ Stavljeno mu je na teret da je po dolasku u Ismayili organizirao građane i poticao ih na

---

* Marijana Konforta, mag. iur., polaznica doktorskog studija iz kaznenopravnih znanosti, istraživačica na projektu „Hrvatska kaznenopravna suradnja u Europskoj uniji i regiji: nasljeđe prošlosti i izazovi budućnosti (CoCoCrim)“.

¹ Presuda *Ilgar Mammadov protiv Azerbajdžana* od 22. svibnja 2014., zahtjev br. 15172/13, §§ 6.-8. Dalje u tekstu: prva presuda *Mammadov*.

² Prva presuda *Mammadov* §§ 6.-11.

³ Prva presuda *Mammadov*, § 27. Članci 233. i 315. azerbajdžanskog KZ-a.

nemire, na ulazak u državne institucije i na njihovo ometanje, na neposluh prema naredbama policije i dr.⁴ Prvo kazneno djelo poslije je prekvalificirano u djelo masovnih nereda, za koje je bila zaprijećena znatno viša kazna zatvora.⁵ Podnositelj je 4. veljače 2013. lišen slobode te mu je sud istoga dana odredio istražni zatvor zbog, *inter alia*, opasnosti od bijega, opasnosti od utjecaja na svjedoke te naravi i težine djela koja su mu se stavljala na teret. Protiv podnositelja zatim je proveden kazneni postupak te je pravomoćno osuđen na kaznu zatvora u trajanju od sedam godina.⁶

Podnositelj je u vezi sa svojim lišenjem slobode i kaznenim postupkom pokrenuo dva postupka pred Europskim sudom za ljudska prava (dalje: Sud).

Sud je 22. svibnja 2014. donio prvu presudu u predmetu *Ilgar Mammadov protiv Azerbajdžana* (dalje: prva presuda *Mammadov*) u vezi s podnositeljevim uhićenjem te određivanjem i produljenjem istražnog zatvora. Utvrdio je niz povreda Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija) na štetu podnositelja zahtjeva. Točnije, došlo je do povrede članka 5. stavka 1. (c) jer nije postojala „osnovana sumnja“ da je podnositelj počinio kazneno djelo kako to zahtijeva članak 5. Konvencije,⁷ kao i do povrede članka 5. stavka 4. Konvencije⁸ i članka 6. stavka 2.⁹ Također je utvrđena povreda članka 18. Konvencije, koji propisuje da se ograničenja prava i sloboda dopuštena Konvencijom neće primjenjivati u druge svrhe osim onih za koje su propisana, u vezi s člankom 5. Konvencije. Sud je u vezi s posljednjom navedenom povredom naveo da je stvarna svrha lišenja slobode bila da se podnositelj ušutka ili kazni zbog kritiziranja Vlade i pokušaja širenja informacija koje je smatrao točnima i za koje je mislio da ih Vlada pokušava sakriti.¹⁰ Stoga je utvrdio da je ograničenje podnositeljeve slobode bilo provedeno u drugu svrhu, a ne u svrhu njegova dovođenja pred sud zbog osnovane sumnje da je počinio kazneno djelo.

Drugu presudu Sud je donio 16. studenog 2017. (dalje: druga presuda *Mammadov*) i njome je utvrdio da je kazneni postupak vođen protiv podnositelja zahtjeva bio nepravilan. Osuđujuća presuda nije bila adekvatno obrazložena, podnositelj nije mogao ispitivati svjedoke, osuda je bila utemeljena na manjkavim i pogrešno prikazanim dokazima, na podnositeljeve prigovore

---

⁴ Prva presuda *Mammadov*, § 27.

⁵ Prva presuda *Mammadov*, § 49. Kazna zatvora od četiri do dvanaest godina, za razliku od novčane kazne, rada do dvije godine ili kazne zatvora do tri godine za djelo iz čl. 233.

⁶ Presuda *Ilgar Mammadov protiv Azerbajdžana* (2) od 16. studenog 2017., zahtjev br. 919/15. Dalje u tekstu: druga presuda *Mammadov*.

⁷ Prva presuda *Mammadov*, §§ 100.-101.

⁸ Manjkava kontrola zakonitosti lišenja slobode.

⁹ Povreda presumpcije nedužnosti zbog izjava azerbajdžanskih dužnosnika.

¹⁰ Prva presuda *Mammadov*, § 143.

sud nije odgovarajuće odgovorio, a dokazi u njegovu korist sustavno su zanemarivani.¹¹

Prva presuda *Mammadov* postala je konačna 13. listopada 2014. te je, sukladno članku 46. stavku 2. Konvencije¹², dostavljena Odboru ministara Vijeća Europe radi nadzora postupka njezina izvršenja. Zbog kompleksnosti problematike i potrebe poduzimanja hitnih pojedinačnih mjera svrstana je u pojačani nadzor¹³ te je presuda postala i vodeći predmet u grupi koja je formirana. Grupa presuda u izvršenju odnosi se na povrede konvencijskih prava azerbajdžanskih aktivista i političara lišenih slobode bez postojanja osnovane sumnje da su počinili kazneno djelo i čija su konvencijska prava ograničena u druge svrhe osim onih propisanih Konvencijom – koja se može svesti na gušenje protuvladinih aktivnosti.¹⁴

Podnositelj g. Mammadov uvjetno je otpušten na slobodu 13. kolovoza 2018., a 28. ožujka 2019. Vrhovni je sud podnositelju smanjio izrečenu kaznu zatvora te je posljedično utvrdio da je u cijelosti izdržao kaznu.¹⁵ Njegova je osuda i dalje evidentirana te se ne može kandidirati na izborima.¹⁶

Nakon trogodišnjeg neuspješnog postupka izvršenja prve presude *Mammadov* i niza odluka, rezolucija i poziva Odbora ministara, kako u pogledu

¹¹ Druga presuda *Mammadov*, § 237.

¹² Članak 46. Konvencije glasi:

1. Visoke se ugovorne stranke obvezuju da će se podvrgnuti konačnoj presudi Suda u svakom sporu u kojem su stranke.

2. Konačna presuda Suda dostavlja se Odboru ministara, koji nadzire njezino izvršenje.

3. Ako Odbor ministara smatra da je nadzor nad izvršenjem konačne presude otežan nekim pitanjem tumačenja vezanim uz tu presudu, Odbor može predmet uputiti Sudu da odluči o tom pitanju. Odluka Odbora o upućivanju donosi se dvotrećinskom većinom predstavnika ovlaštenih sudjelovati u radu Odbora.

4. Ako Odbor ministara smatra da se neka visoka ugovorna stranka odbija podvrgnuti konačnoj presudi u sporu u kojemu je stranka, Odbor može nakon službene obavijesti toj stranci odlukom usvojenom dvotrećinskom većinom predstavnika ovlaštenih sudjelovati u radu Odbora uputiti Sudu pitanje je li ta stranka propustila ispuniti svoje obveze iz stavka 1.

5. Ako Sud ustanovi povredu stavka 1., vratit će slučaj Odboru ministara kako bi ovaj razmotrio mjere koje treba poduzeti. Ako Sud ne ustanovi povredu stavka 1., vratit će slučaj Odboru ministara, koji će zaključiti ispitivanje slučaja.

¹³ U pojačani nadzor svrstan je na 1214.DH sastanku održanom 2.-4. prosinca 2014., CM/Del/Dec(2014)1214-pointC1.2, dostupno na: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c4a12 (20. 9. 2019.).

¹⁴ Popis predmeta u grupi i opis problematike postupka izvršenja na: <http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=004-1866> (21. 9. 2019.).

¹⁵ Presuda Velikog vijeća Europskog suda za ljudska prava od 25. svibnja 2019. u predmetu *Ilgar Mammadov protiv Azerbajdžana*, zahtjev br. 15172/13, u postupku na temelju članka 46. stavka 4. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, §§ 31.-32. i 73.

¹⁶ V. podnositeljev podnesak Odboru ministara iz svibnja 2019., [http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=DH-DD\(2019\)553E](http://hudoc.exec.coe.int/eng?i=DH-DD(2019)553E) (21. 9. 2019.).

pojedinačnih tako i u pogledu općih mjera izvršenja, Odbor je ministara 5. prosinca 2017. na temelju članka 46. stavka 4. Konvencije odlučio uputiti Sudu pitanje je li Azerbajdžan propustio ispuniti svoju obvezu podvrgavanja konačnoj presudi Suda u svakom sporu u kojem je stranka.¹⁷

Presuda Velikog vijeća Suda od 25. svibnja 2019. s komentarom

Presudom od 25. svibnja 2019. Sud je presudio da Azerbajdžan nije ispunio svoju obvezu podvrgavanja presudi Suda i da je stoga došlo do povrede članka 46. stavka 1. Konvencije.¹⁸ Riječ je o prvoj presudi donesenoj u tzv. postupku o povredi obveze podvrgavanja (ranijoj) presudi Suda (*infringement proceedings*).¹⁹ Dva su temeljna razloga za samo jednu takvu presudu u situaciji u kojoj se izvršenje presuda Suda karakterizira kao problematično te nedovoljno učinkovito te je stoga u središtu reformskih procesa konvencijskog sustava.²⁰ Prvi je da je riječ o mehanizmu unesenom u Konvenciju Protokolom 14., koji je stupio na snagu tek 1. lipnja 2010.²¹ Drugi, mnogo važniji, proizlazi iz propisane dvotrećinske većine potrebne u Odboru ministara za upućivanje pitanja Sudu, tj. za pokretanje ovog postupka. Riječ je o većini koju je teško postići, a treba imati u vidu da ju je potrebno postići u političkom tijelu, čija je narav diplomatska i samim time nesklona aktivnostima koje se mogu smatrati drastičnima, a upućivanje pitanja Sudu zove se i percipira „nuklearnom opcijom.“²² Opravdanost nazivanja tog mehanizma za ostvarenje izvršenja presude

---

¹⁷ Interim Resolution CM/ResDH(2017)429, koju je Odbor ministara usvojio 5. prosinca 2017. na 1302. sastanku ministarskih zamjenika, dostupna na: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=090000168076f1fd (22. 9. 2019.).

¹⁸ Čl. 46. stavak 5., v. gore bilj. 12. Nakon presude donesene temeljem članka 46. stavka 4. Konvencije predmet se vraća Odboru ministara radi (u biti ponovnog) razmatranja mjera koje treba poduzeti ili zatvaranja nadzora. Da je Sud utvrdio da je Azerbajdžan ispunio svoju obvezu, predmet bi bio vraćen Odboru ministara radi zatvaranja nadzora.

¹⁹ V. gore bilj. 12.

²⁰ V. detaljnije Konforta, M., Implementacija presuda Europskog suda za ljudska prava, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 24, broj 2/2017, str. 271-292.

²¹ Zakon o potvrđivanju Protokola br. 14 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, o izmjeni nadzornog sustava Konvencije, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 1/06.

²² V. blog Lucy Moxham: Implementation of ECHR judgments – have we reached a crisis point? na: <https://ukhumanrightsblog.com/2017/07/07/implementation-of-echr-judgments-have-we-reached-a-crisis-point-lucy-moxham/> Izraz “nuclear option” Moxham pripisuje Nuali Mole (21. 9. 2019.); također npr. blog Lise R. Glas: The Committee of Ministers goes nuclear: infringement proceedings against Azerbaijan in the case of Ilgar Mammadov na: <https://strasbourgothers.com/2017/12/20/the-committee-of-ministers-goes-nuclear-infringement-proceedings-against-azerbaijan-in-the-case-of-ilgar-mammadov/> (21. 9. 2019.).

„nuklearnim“ dvojbena je. Naime on se ponovno svodi na volju države da se podvrgne presudi (sada dvjema presudama – prve, kojom je utvrđena izvorna povreda, i druge, kojom je utvrđena povreda obveze da joj se podvrgne²³) te na politički pritisak.²⁴ Jednako tako bilo bi neuvjerljivo tvrditi da je riječ o prvom predmetu u kojem je povreda obveze izvršavanja presude Suda dosegla takvu razinu koja opravdava obraćanje Sudu temeljem članka 46. stavka 4. Ilustracije radi, trenutačno se u pojačanom nadzoru u koji su svrstani zbog hitnih pojedinačnih mjera nalaze i presude koje se postale konačne 2009., 2011., 2012. - 2014.²⁵ Presude u pojačanom nadzoru zbog kompleksnosti problema, ako izuzmemo problematiku sjevernog Cipra,²⁶ datiraju primjerice iz 1997.²⁷ i 2000.²⁸

U postupku temeljem članka 46. stavka 4. Konvencije Sud donosi konačnu pravnu ocjenu o tome je li država poštovala svoje obveze, uzimajući u obzir sve aspekte postupka pred Odborom ministara, mjere na koje je Odbor uputio, stajališta tužene države i podnositelja.²⁹ U konkretnoj presudi od 25. svibnja 2019. Sud je razjasnio:³⁰

1. postupovno pitanje mogućnosti povlačenja predmeta upućenog temeljem čl. 46. st. 4.³¹ (primjerice, jer je u međuvremenu presuda izvršena)

²³ Kanstantsin Dzehtsiarou, How many judgments does one need to enforce a judgment? The first ever infringement proceedings at the European Court of Human Rights, na: <https://strasbourgobservers.com/2019/06/04/how-many-judgments-does-one-need-to-enforce-a-judgment-the-first-ever-infringement-proceedings-at-the-european-court-of-human-rights/> (21. 9. 2019.).

²⁴ Konforta, bilj. 20, str. 278-279.

²⁵ Primjerice *Kudeshkina protiv Rusije* od 26. veljače 2009., konačna 14. rujna 2009., zahtjev br. 29492/05 – čl. 10. Konvencije, gubitak pravosudne dužnosti; *Alim protiv Rusije* od 27. rujna 2011., konačna 27. prosinca 2011., zahtjev br. 39417/07 – protjerivanje iz zemlje. Druge vidina: <https://hudoc.exec.coe.int/eng#%7B%22sort%22:%5B%22EXECFinalJudgmentDate%20Ascending%22%2C%22EX-ECSupervision%22:%5B%22ENHA%22%2C%22EXECClassIndicator%22:%5B%22%22%2C%22EXECIs-Closed%22:%5B%22False%22%2C%22EXEctype%22:%5B%22L%22%2C%22%22%22%7D> (22. 9. 2019.).

²⁶ Grupa presuda *Loizidou protiv Turske*, 26. kolovoza 1993., konačna istog dana, zahtjev br. 15318/89 – pristup vlasništvu na sjevernom Cipru.

²⁷ Grupa presuda *Abenavoli protiv Italije*, 2. rujna 1997., konačna istog dana, zahtjev br. 25587/94 – predugo trajanje sudskih postupaka.

²⁸ Grupa presuda *Velikova protiv Bugarske*, 18. svibnja 2000., konačna 4. listopada 2000., zahtjev br. 41488/98 – najteže povrede postupovnog i materijalnog aspekta članaka 2. i 3. Konvencije od strane državnih tijela. Druge problematične presude vidi u: Konforta, bilj. 20, str. 276-281.

²⁹ Presuda od 25. svibnja 2019., § 168.

³⁰ Sinteza temeljnih pitanja pred Sudom v.: Başak Çalı: No Going Nuclear in Strasbourg: The Infringement Decision in Ilgar Mammadov v. Azerbaijan by the European Court of Human Rights, dostupno na <https://verfassungsblog.de/no-going-nuclear-in-strasbourg/> (21. 9. 2019.).

³¹ Presuda od 25. svibnja 2019., §§ 143.-146.

2. opća načela u vezi s izvršenjem presuda Suda temeljem čl. 46. st. 1. i 2.³²
3. zadatak Suda u postupku na temelju čl. 46. st. 4.³³, i to:
  - a. mjera u kojoj se Sud u svojem razmatranju vodi zaključcima Odbora ministara donesenim tijekom postupka nadzora izvršenja
  - b. vremenske granice razmatranja Suda u ovakvim postupcima (trenutak upućivanja pitanja Sudu temeljem čl. 46. st. 4.)
  - c. supstantivni opseg razmatranja Suda i elementi za njegovo odlučivanje.

U svjetlu složenosti i opsega presude, komentar će se ipak fokusirati samo na posljednje pitanje supstantivnog opsega razmatranja Suda i elemenata za njegovo odlučivanje. Postupak o povredi obveze podvrgavanja presudi može obuhvaćati, i obuhvaća, izvršenje pojedinačnih mjera, općih mjera i isplatu pravične naknade.³⁴ Dakle načelno se odnosi na sve aspekte izvršenja. Uzimajući u obzir tekst članka 46., to je jedini logični zaključak. Sud je međutim utvrdio da je srž spora u izvršenju prve presude *Mammadov* izvršenje pojedinačnih mjera, i to konkretno podnositeljevo promptno puštanje na slobodu. Takav je zaključak Sud donio unatoč vrlo široko postavljenom pitanju Odbora ministara, ali uzimajući u obzir sadržaj rezolucije o upućivanju i činjenice postupka izvršenja. Takav je pristup logičan s obzirom na to da je spor Odbora ministara, Azerbajdžana i podnositelja uistinu bio usredotočen na puštanje podnositelja na slobodu. To je također olakšalo ionako opsežan i zahtjevan zadatak Suda. Time je međutim propuštena prilika za analizu planiranih i poduzetih općih mjera te davanje daljnjih smjernica o adekvatnom ispunjavanju obveze koja proizlazi iz prve presude *Mammadov*.³⁵

Sud radi donošenja presude temeljem članka 46. stavka 4. utvrđuje pravne obveze koje proizlaze iz ranije konačne presude te “zaključke i duh te presude”.³⁶ Ključno je jesu li poduzete mjere, u skladu sa zaključkom i duhom prve presude, postigle *restitutio in integrum* u mjeri u kojoj je to bilo objektivno moguće. Pod objektivno moguće Sud podrazumijeva da su se takve mjere, koje uklanjaju sve negativne posljedice i postižu *restitutio in integrum*, mogle ostvariti da nisu bile nemoguće ili uključivale teret posve nerazmjernan koristi koja se mogla postići restitucijom.³⁷

Sud je zaključio da je do povrede u prvoj presudi *Mammadov* došlo jer su aktivnosti vlasti bile vođene nedopuštenom svrhom jer je do optuženja došlo kako bi se podnositelj ušutkao ili kaznio zbog kritiziranja vlasti.³⁸ Stoga je

---

³² Ibid., §§ 147.-157.

³³ Ibid., §§ 158.-218.

³⁴ Presuda od 25. svibnja 2019., §§ 176.-179.

³⁵ Tako i Başak Çalı, bilj. 30.

³⁶ Presuda od 25. svibnja 2019., §§ 168. i 186.

³⁷ Ibid., §§ 190.-193.

³⁸ Ibid., § 189.

identificirao da obveza Azerbajdžana na *restitutio in integrum* znači uklanjanje negativnih posljedica optuženja i puštanje g. Mammadova na slobodu.³⁹ Takav zaključak o sadržaju obveze Azerbajdžana donesen je zato što je u središtu članka 18. zabrana zlorabe moći.⁴⁰ Upravo je povreda članka 18. u vezi s člankom 5. ključ postupka temeljem čl. 46. st. 4. i samog postupka izvršenja te je razlikovni element u odnosu na druge predmete povrede prava na osobnu slobodu i sigurnost.⁴¹ Prema Sudu, utvrđenje povrede članka 18. s člankom 5. zahvatilo je (*vitiated*) sve radnje koje su proizašle iz optuženja.⁴² Nastavno na taj zaključak, nameće se pitanje zašto Sud u svim svojim presudama jednostavno jasno ne navede koje mjere smatra prikladnima, što zna činiti,⁴³ te ne obrazloži presudu na način koji ne ostavlja sumnje u „zaključke i duh presude“. Dijelom je odgovor nadležnost Odbora ministara. Sud Odbor ministara smatra najbolje pozicioniranim za ocjenu mjera izvršenja zbog nastanka novih činjenica u situaciji pojedinog podnositelja i zbog fleksibilnosti nužne za postupak izvršenja.⁴⁴ Što se tiče jasnoće obrazloženja, može se reći da do nesporazuma i neslaganja u tumačenju nužno dolazi u postupku izvršenja zbog različitog čitanja presude od strane Odbora ministara i države (koja često teži izvršiti presudu sa što manje mjera). Takva neslaganja u interpretaciji obveza koje proizlaze iz presude stoga ne moraju biti povezana s manjkavom jasnoćom obrazloženja same presude. Također, „duh“ presude nužno je povezan i s kasnijim razvojem situacije pojedinog podnositelja na domaćoj razini (primjerice tijekom kaznenog postupka ako se on vodio, obnova postupka i dr.).

Međutim u presudi od 25. svibnja 2019. pozicija Suda u pogledu „zaključaka i duha“ prve presude otežana je drugom presudom, na što su s punim pravom uputili suci u suglasnom mišljenju.⁴⁵ Ako je utvrđenje povrede članka 18. s člankom 5. u prvoj presudi *Mammadov* zahvatilo (*vitiated*) sve radnje koje su proizašle iz optuženja, Sud je mogao i trebao u drugoj presudi *Mammadov* samo utvrditi da je s obzirom na zaključke i utvrđenja prve presude došlo do povrede prava na pravično suđenje. Uvažavajući specifičnost situacije u presudama *Mammadov*, Sud je usporediva obrazloženja ipak davao i ranije - primjerice u repetitivnim predmetima samo se pozove na raniju, vodeću presudu,⁴⁶ a u okviru iste presude pozove se na utvrđenje izneseno u okviru ranijeg članka

³⁹ Ibid. § 195.

⁴⁰ Ibid. § 189.

⁴¹ Ibid. § 189.

⁴² Ibid. § 189.

⁴³ Primjerice presuda *Ajdarić protiv Hrvatske* od 13. prosinca 2011., zahtjev br. 20883/09.

⁴⁴ Presuda od 25. svibnja 2019., §§ 182.-185.

⁴⁵ Ibid. Suglasno mišljenje sudaca Yudkivske, Pinto De Albuquerquea, Wojtyczeka, Dedova, Motoc, Poláčkove i Hüseynova.

⁴⁶ Primjerice presuda *Kobaš protiv Hrvatske* od 4. listopada 2018., zahtjev br. 27228/14, §§ 17.-19.

Konvencije. Nije bilo razloga da sličnu rečenicu o zahvaćenosti cijelog kaznenog postupka nedopuštenom svrhom koja je utvrđena u prvoj presudi *Mammadov* Sud ne navede u drugoj presudi *Mammadov*. Općenito, nedovoljno pokriveno postojanje osnovane sumnje prilikom prvog lišenja slobode i povreda prava do koje tada dođe ne znači da se taj nedostatak ne može ispraviti, tj. osnovana sumnja utvrditi i dodatno potkrijepiti.⁴⁷ Jednako tako, mora li prvotno nedopuštena svrha ograničenja konvencijskog prava uvijek i nepovratno onemogućiti svako daljnje postupanje vlasti u vezi s konkretnom činjeničnom situacijom?⁴⁸ Mišljenja sam da ne mora. Predmet *Mammadov* ekstreman je i gornji zaključak Suda u takvoj se situaciji i cjelokupnom kontekstu u Azerbajdžanu čini potpuno opravdan, ali to ne uklanja načelne nelogičnosti pristupa. Predmet prve presude *Mammadov* bio je istražni zatvor, a druge presude pravičnost suđenja, dok je predmet ovog trećeg postupka temeljem čl. 46. st. 4. Konvencije bilo izvršavanje prve presude, tzv. istražnozatvorske. Zaključak Suda o nužnosti odustanka od optužbe i potpunog ukidanja njezinih posljedica⁴⁹ logičnije se nadovezuje na izvršenje druge presude *Mammadov*. Međutim ni izvršenje druge presude *Mammadov* ne bi trebalo obvezno podrazumijevati uklanjanje osude za kazneno djelo iz pravnog poretka, već samo ispravljanje svih defekata utvrđenih u kaznenom postupku – što može, ali i ne mora dovesti do podnositeljeva oslobađanja.

Sud je dalje zaključio da su azerbajdžanski sudovi ignorirali utvrđenja Suda, a da je Odbor ministara opravdano odmah tražio podnositeljevo puštanje na slobodu ne čekajući ishod domaćih postupaka koji su bili u tijeku nakon prve presude *Mammadov*, a koje je država predstavila u sklopu pojedinačnih mjera izvršenja. Sud je to opravdao „zaključcima i duhom“ prve presude *Mammadov* i u biti *ex post facto* potvrdio i opravdao tumačenje Odbora ministara, ali i njegovu intervenciju u domaći sudski postupak koji je bio u tijeku.⁵⁰ Takva je intervencija Odbora ministara problematična iz više razloga,⁵¹ ali je s načelne strane problematičnije potvrđivanje takve intervencije od strane Suda, bez obzira na ekstremnost situacije *Mammadov*. Sud je imao priliku i trebao je upozoriti na intervenciju Odbora ministara kao političkog tijela u nacionalne pravosudne sustave i postaviti joj granice. Ovaj je predmet bio prilika da se na načelnoj razini razjasni ne samo „zla vjera“ i nepostupanje država već i

---

⁴⁷ Vidi suglasno mišljenje sudaca Yudkivske, Pinto De Albuquerquea, Wojtyczeka, Dedova, Motoc, Poláčkove i Hüseynova i suca Wojtyczeka.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Presuda od 25. svibnja 2019., §§ 192. i 208.

⁵⁰ Ibid. suglasno mišljenje sudaca Yudkivske, Pinto De Albuquerquea, Wojtyczeka, Dedova, Motoc, Poláčkove i Hüseynova.

⁵¹ Vidi zaključke suglasnog mišljenja suca Wojtyczeka i suglasno mišljenje sudaca Yudkivske, Pinto De Albuquerquea, Wojtyczeka, Dedova, Motoc, Poláčkove i Hüseynova.

problematici aspekti postupanja Odbora ministara. Strukturne manjkavosti konvencijskog sustava ne treba rješavati potkopavanjem vrijednosti koje sama Konvencija proklamira i štiti. Sud je u tom smislu u dobrom smjeru krenuo upućujući na nužnost postupanja u dobroj vjeri. Naime Sud je u završnom dijelu presude upozorio na nužnost postupanja država „u dobroj vjeri“, koja je u temelju cijelog konvencijskog sustava, pa tako i u kvaliteti postupka izvršenja presude. Posve je opravdano, unatoč vremenskim granicama koje si je postavio, Sud primijetio da su i one aktivnosti koje je Azerbajdžan poduzeo u izvršavanju presude uslijedile nakon upućivanja pitanja Sudu temeljem članka 46. stavka 4. te stoga nije bilo dokaza da je Azerbajdžan postupao u dobroj vjeri.⁵² Međutim proklamiranje načela i vrijednosti Konvencije, osobito neovisnosti pravosuđa od izvršne vlasti i političkih tijela u bilo kojem smislu, trebao je proširiti na cjelokupan konvencijski sustav – uključujući Odbor ministara i izvršenje presuda.

Zaključno, da bi se potpuno utvrdilo značenje presude i implikacije na buduće postupke nadzora izvršenja, svako od gornja tri pitanja koja je Sud razjasnio zavređuje detaljnu analizu, kako zasebno tako i u svezi s ostalim pitanjima. Načelno, možemo reći da je Sud spram vlastite uloge djelovao restriktivno, ograničavajući ipak sam sebe.

Ograničavanje Suda samo na činjenice nastale do upućivanja, i možda još i više ograničavanje Odbora ministara samo na prvu presudu *Mammadov* prilikom upućivanja, dovelo je do stanovitih nejasnoća u samom postupku pred Sudom. Točnije, Sudu je bilo otežano u cijelosti koherentno i dosljedno razmotriti i presuditi u predmetu, i to na način koji bi postavio jasna i kompletna načela za buduće izvršenje presuda. Ipak, pored postavljanja vremenske granice vlastitom razmatranju na trenutak upućivanja (čime su bitne činjenice ostale izvan njegove ocjene),⁵³ Sud je u presudi jako istaknuo ulogu Odbora ministara kao onoga koji procjenjuje specifične mjere izvršenja koje treba poduzeti.⁵⁴ Buyse pristup Suda u ovome predmetu komentira kao „izricanje jako očitoga“, što za buduće predmete znači dovoljno fleksibilnosti ili dovoljno nejasnoće, ovisno o pogledu na stvari.⁵⁵ Mišljenja sam da će se fleksibilnost ipak pretvoriti u nejasnoću, i to ne toliko u daljnjoj praksi Suda, jer nije realno uskoro očekivati nove presude u ovakvu postupku, koliko u samom nadzoru izvršenja pred Odborom ministara i u praksi Odbora prema državama. Ipak, to

---

⁵² Presuda od 25. svibnja 2019., § 216.

⁵³ Tako i Başak Çalı, bilj. 30. Çalı također navodi ograničenja koja proizlaze iz pristupa Suda.

⁵⁴ Presuda od 25. svibnja 2019., §§ 152.-155.

⁵⁵ Buyse Anton, *First Infringement Proceedings Judgment of the European Court : Ilgar Mammadov v Azerbaijan*, dostupno na: <http://echrblog.blogspot.com/2019/05/first-infringement-proceedings-judgment.html> (22. 9. 2019.).

ćemo tek vidjeti u nadolazećem razdoblju. Međutim pozicija Odbora ministara spram država u odnosu na tumačenje presude, tj. ocjenu koje su mjere potrebne presudom od 25. svibnja 2019., nedvojbeno je znatno ojačana. Takvo jačanje pozicije Odbora ministara od njega bi u narednom razdoblju zahtijevalo jačanje transparentnosti (uključujući osobito ulogu Tajništva) u svakom aspektu – od razloga klasifikacije u pojačani ili standardni nadzor do izlaganja načina i razloga raspravljanja i odlučivanja o pojedinim predmetima te jačanje uloge podnositelja i organizacija civilnog društva u postupku, detaljno obrazlaganje pojedinih odluka, rezolucija i dr., daljnje jačanje vidljivosti prakse Odbora ministara radi mogućnosti analiziranja i pozivanja na nju itd. Pitanje je u kojoj je mjeri to moguće kod tijela koje na koncu ima politički karakter.⁵⁶

Naposljetku, može se reći da je presuda od 25. svibnja 2019. dobrodošao i važan iskorak u konvencijskom sustavu. Njime se još jednom potvrđuje nezaobilazna važnost potpunog izvršenja svake presude Suda kao temelja za funkcionalan sustav zaštite ljudskih prava i sloboda.

---

⁵⁶ Presuda od 25. svibnja 2019., § 161.